

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága dr. Sziklay Adrienn ügyvéd által képviselt felperesnek dr. Holzmann László ügyvéd által képviselt alperes ellen végrendelet érvénytelenségének megállapítása iránt a Budai Központi Kerületi Bíróságon 15.P.20.650/2006. számon folyamatban volt, majd a Fővárosi Bíróság 2008. június 24-én meghozott 44.Pf.631.612/2008/3. számú ítéletével befejezett perében a felperes 33. sorszám alatti felülvizsgálati kérelme folytán meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság a Fővárosi Bíróság 44.Pf.631.612/2008/3. számú jogerős ítéletét hatályában fenntartja.

Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg az alperesnek - 15 napon belül - 60.000 (Hatvanezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget. A 120.000 (Egyszázhúszezer) forint felülvizsgálati eljárási illetéket az állam viseli.

Ez ellen az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s :

A 2004. május 6-án elhunyt ... örökhagyónak az alperes a házastársa, a felperes a testvére.

Az örökhagyó 1997. október 3-án B-en kelt írásbeli magánvégrendeletében mindennemű ingatlana és személyes tulajdonát képező ingóságai örökösévé az alperest nevezte azzal, hogy gyermeke és egyéb örököse nem lévén, az kizárólagosan házastársát illeti.

A hagyatéki eljárásban (1167/Kjő/XI/7/2005.) eljáró közjegyző az örökhagyó ingó és ingatlan hagyatékát - köztük az örökhagyó által a 2003. február 1-én elhunyt édesapjától megörökölt ... szám alatti

ingatlan 8/40 tulajdoni hányadát - ideiglenes hatállyal az örökhagyó végrendelete alapján az alperes részére adta át, majd a perindítási határidő eredménytelen lejártát követően megállapította, hogy a hagyatékátadó végzés teljes hatályúvá vált.

A felperes keresetében - ági örökös minőségére hivatkozva - a végrendelet érvénytelenségének megállapítását, a ... szám alatti ingatlan 8/40 tulajdoni hányadára ági öröklés jogcímén tulajdonjoga megállapítását és annak az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzését kérte. A végrendelet érvénytelenségét eredményező okot a Ptk. 649. § (1) bekezdés c) pontjára és a Ptk. 632. § (1) bekezdésére alapította. Arra hivatkozott, hogy az örökhagyó ilyen tartalmú végrendeletet egyáltalán nem akart tenni, az alperes tisztességtelen befolyással bírta rá az örökhagyót a végrendeletre és az alperes a végrendelet tételénél közreműködött.

Az alperes a kereset elutasítását kérte.

Az elsőfokú bíróság ítéletében a felperes keresetét elutasította és a felperest 120.000 forint perköltség fizetésére kötelezte azzal, hogy a le nem rótt 120.000 forint kereseti illeték az állam terhén marad.

Az ítélet indokolása szerint a felperes - az ági vagyon törvényes örököséként - a Ptk. 653. § alapján a végrendelet érvénytelenségére hivatkozhat. A végrendelet akarati hibája azonban nem áll fenn, mert a kihallgatott érdektelen tanúk igazolták, hogy az örökhagyó végrendeletre akart, a végrendelet tartalmát barátaival megbeszélte. Az alperessel kiegyensúlyozott, szerelmi házasságban élt és egyáltalán nem meglepő, hogy az édesapja hagyatékaként a végrendelet tétele után megörökölt ingatlant illetően végrendeletét nem változtatta meg.

A felperes nem tudta bizonyítani a Ptk. 649. § (1) bekezdés c) pontjában írt feltételeket sem, nevezetesen: az alperes tisztességtelen befolyással bírta rá őt a végrendeletre és enélkül ilyen végrendeletet nem tett volna. Az érdektelen tanúk vallomása szerint az örökhagyó alkalmanként fogyasztott alkoholt, de őt részegnek nem látták. A végrendeleti tanúk vallomása szerint a végrendelet aláírásának időpontjában az örökhagyó egyáltalán nem fogyasztott alkoholt. A tanúvallomások alátámasztották, hogy a végrendelet készítése az örökhagyó ötlete volt, az mind tartalmát, mind formáját illetően tőle származott. Minden vagyona örökösévé az alperest nevezte és ezt utóbb sem változtatta meg.

A Ptk. 632. § (1) bekezdésre alapított keresetet illetően az elsőfokú bíróság kifejtette, hogy közreműködőnek az minősül, aki a végrendelet készítésében tevékenyen közreműködik, annak tartalma kialakításában meghatározó szerepe van. Az, hogy az alperes is aláírta a végrendeletet, tevékeny közreműködésnek nem minősül, mert

azt az örökhagyó kifejezett kérésére tette, az pedig nem bizonyosodott be az eljárás során, hogy a végrendelet készítésében az alperes részt vett volna. A felperes az alperesnek a végrendelet megfogalmazásában, leírásában való tevékeny részvételét sem bizonyította. A végrendeleti tanúk vallomása szerint az örökhagyó maga vette elő táskájából a végrendeletet, azt sajátjaként kezelte, ő akarta, hogy végrendelet készüljön.

Az elsőfokú bíróság a felperes rokonainak és az örökhagyóval perben állt tanúnak a vallomását az ítéleti döntés során figyelmen kívül hagyta és az örökhagyóra vonatkozó orvosi iratok beszerzését, mint sürgősségtelent mellőzte. Kifejtette, hogy az adott esetben a Ptk. 599. § (2) bekezdése szerint az öröklés rendjét a végrendelet meghatározta, az ági vagyon kiadása iránti kereset is alaptalan.

A felperes fellebbezése alapján a másodfokú bíróság ítéletében az elsőfokú bíróság ítéletét annak helyes indokaira utalással helybenhagyta, a felperest 60.000 forint perköltség fizetésére kötelezte azzal, hogy a le nem rótt 120.000 forint fellebbezési illeték az államot terheli.

A másodfokú bíróság a fellebbezés alapján rámutatott: az elsőfokú bíróság a széles körben lefolytatott bizonyítás eredményének okszerű mérlegelésével állapította meg a tényállást, ítéleti döntését kellően indokolva, helytálló jogi következtetést vont le; a Pp. 164. § (1) bekezdésének a bizonyítási kötelezettségre vonatkozó szabályát helyesen alkalmazta és a bizonyítási indítványok elutasítását kellően indokolta. Kiemelte, hogy az ítélet hatályon kívül helyezésére nincs ok, mert a tárgyalás berekesztésével az elsőfokú bíróság eljárási jogszabályt nem sértett, az utolsó tárgyaláson a felperes bejelentette ugyan, hogy jogi képviselője betegsége miatt nem jelent meg, de halasztás iránti vagy igazolási kérelmet nem terjesztett elő. Utalt arra is, hogy új érvénytelenségi okra a másodfokú eljárásban hivatkozni nem lehet.

A jogerős ítélet ellen a felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet a jogerős ítélet hatályon kívül helyezése, az elsőfokú ítélet megváltoztatásával keresetének való helytadás iránt.

Elsődlegesen arra hivatkozott, hogy az elsőfokú bíróság a Pp. 7. §-ában írt tájékoztatási kötelezettségét sértette, mert a tárgyalást jogi képviselője távollétében előzetes figyelmeztetés nélkül berekesztette, az előzetes figyelmeztetése nélkül jogi képviselője távollétében a tárgyalást berekesztette, ezzel megakadályozta abban, hogy minden indítványát megtehesse, hivatkozhasson arra, hogy a végrendeleten a tanú névaláírása nem felel meg az anyagi jogi előírásoknak. Eljárási szabályt sértett a másodfokú bíróság is, megsértve a Pp. 235. § (1) bekezdését és a Pp. 141. § (6)

bekezdését, mert a nyilatkozattételi kötelezettség megtételének akadálya a felperes tájékoztatásának elmaradásából eredt, ezért arra a másodfokú eljárásban is hivatkozhatott.

Álláspontja szerint az ítéletben megállapított tényállás megalapozatlan, iratellenes és okszerűtlen, mert a végrendeleti tanúk egymásnak ellentmondóan nyilatkoztak a Ptk. 629. § (1) bekezdésére alapított jogcímet illetően. Semmire nem emlékeztek egyformán, csak arra, hogy a végrendelkezés azért történt, mert az örökhagyó nem akart úgy járni, mint a Krisztina téri lakással (amelyre vonatkozó per a végrendelkezés után 2-3 évvel később ért véget). A bíróság nem értékelte azt sem, hogy az örökhagyó lakcíme a végrendelkezés időpontjában az egyik végrendeleti tanú lakcímével azonos volt.

A Ptk. 649. § (1) bekezdésében írt akarati hiba körében hivatkozott arra, hogy a végrendelet alkotásakor szó sem volt arról, hogy a szülők a perbeli lakást megvásárolják. Amikor azt megvásárolták, az örökhagyó és házastársa írásban lemondott minden tulajdonszerzési jogáról, ezt követően pedig az örökhagyónak emlékezetbeli problémái voltak.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban tartására irányult.

A felülvizsgálati kérelem nem alapos.

A Legfelsőbb Bíróság mindenekelőtt arra utal, hogy a felperes keresetében az örökhagyó 1997. október 3-án B-en kelt végrendelete érvénytelensége megállapítását kérte. A Ptk. 653. §-a értelmében a végrendelet érvénytelenségére csak az hivatkozhat, aki az érvénytelenség megállapítása esetén maga örököl vagy tehertől mentesül.

Az örökhagyó végrendeletében általános örökösévé házastársát nevezte, aki végrendelet hiányában - mert az örökhagyónak leszármazója nem volt - a Ptk. 607. § (4) bekezdése alapján törvényes örökös lett volna.

A hagyatékban a ... szám alatti ingatlan 8/40 tulajdoni hányadát az édesapjától - a felperessel közös felmenőtől - öröklés útján szerezte az örökhagyó, az ági jellegű vagyontárgynak minősül. Az említett tulajdoni illetőséget a törvényes öröklés kivételes formája: az ági öröklés szabálya alapján örökölhethetné az alperes. A kifejtettek értelmében a felperes a végrendelet érvénytelenségének megállapítását csak az ági örökléssel érintett hagyatéki vagyontárgyat illetően kérhette, ebben a körben rendelkezik perbeli legitimációval.

A felperes elsődlegesen a tájékoztatási kötelezettség megsértését állította.

A Pp. 7. § (2) bekezdése értelmében a bíróság köteles a felet, ha nincs jogi képviselője - perbeli eljárási jogairól és kötelezettségeiről -, a szükséges tájékoztatással ellátni [...].

Az iratok tartalma alapján megállapítható, hogy az elsőfokú bíróság a jogszabályban írt kötelezettségét nem sértette, a felperest (a 4/I. sorszámú végzésében) eljárási jogairól és kötelezettségeiről írásban részletesen tájékoztatta, amely kiterjedt a Pp. 141. § (6) bekezdésében írt bizonyíték-szolgáltatási és nyilatkozattételi kötelezettségekre és annak elmulasztása jogkövetkezményeire, továbbá a Pp. 235. § (1) bekezdésében írt másodfokú eljárásban új tényre és új bizonyíték tilalmára vonatkozó rendelkezésre is.

Az eljárás során a későbbiekben a felperes jogi képviselővel járt el. Az ítélet meghozatalát megelőző tárgyaláson jogi képviselője - betegség folytán - nem volt jelen. A felperes ez okból nem kérte a tárgyalás elhalasztását, ezért a tárgyalás megtartásának és érdemi döntés meghozatalának nem volt akadálya.

A jogi képviselő a határnap hibáján kívüli elmulasztása miatt igazolási kérelemmel - amelynek alapján az elmulasztott határnapon tartott tárgyalást a Pp. 109. § (4) bekezdése értelmében a szükséges keretben meg kellett volna ismételni - nem élt.

A bíróság a Pp. 3. § (1) bekezdés szerint a jogvitát erre irányuló kérelem esetén bírálja el. Kötelezettsége arra terjed ki, hogy döntést hozzon arról, amit a felek előterjesztenek.

A perbeli jogegyenlőség elve (Pp. 7. §) csak az eljárási jogokról és kötelezettségekről való tájékoztatásra vonatkozik, arra azonban nem, hogy a fél anyagi jogai érvényesítése érdekében milyen kereseti kérelmet terjeszthet elő.

Az, hogy a felperes a tanú névaláírásával kapcsolatos „indítványát” nem tehette meg, tartalmát tekintve a végrendelet alaki érvénytelensége iránti új kereseti kérelem előterjesztésének minősül. A Ptk. 653. § rendelkezése és a PK 85. számú állásfoglalás szerint ugyanis a bíróság a végrendeletet csak az érvényesített megtámadási ok alapján nyilváníthatja érvénytelennek, ennek pedig az a következménye, hogy az egyes érvénytelenségi okok önálló kereseti kérelemnek minősülnek.

Az elsőfokú bíróságot a fent kifejtettek szerint erre vonatkozó tájékoztatási kötelezettség nem terhelte, a másodfokú eljárásban pedig a Pp. 247. § rendelkezései új kereset előterjesztését már nem teszik lehetővé.

Nem sértettek ezért eljárási jogszabályt az eljáró bíróságok: a végrendelet alaki érvénytelensége nem volt a per tárgya, annak érdemi vizsgálatát ezért a Legfelsőbb Bíróság is mellőzte.

Az ítéleti döntés alapját képező tényállást az elsőfokú bíróság a bizonyítékok összességében való értékelésével állapította meg, az nem iratellenes és a bíróság nyilvánvalóan okszerűtlen

következtetésre sem jutott. A felülvizsgálati kérelem ebben a vonatkozásban felülmérlegelésre irányul.

A felülvizsgálati eljárás keretében azonban a bíróság mérlegelési körébe tartozó kérdés általában nem vizsgálható és nincs lehetőség a bizonyítás adatainak újabb egybevetésére és értékelésére. A Pp. 270. § (2) bekezdésében és 275. § (3) bekezdésében foglaltakból következik, hogy a tényállás megállapítására vonatkozó és az ügy érdemi elbírálására lényeges kihatással lévő eljárási jogszabálysértés hiányában a szabad bírói mérlegeléssel megállapított tényállás felülvizsgálati eljárás keretében történő felülmérlegelésének, a bizonyítékok újbóli értékelésének nincs helye.

A felülvizsgálat csak arra szorítkozhat, hogy a mérlegelés körébe vont adatok, tények értékelésénél nincs-e nyilvánvalóan helytelen következtetés (BH 1994/195. számú eseti döntés).

A Ptk. 649. § (1) bekezdésében írt akarati hibának - annak, hogy a végrendelet tételekor a perbeli lakás megvétele fel sem merült - jelentősége nincsen. Iratellenesen állítja a felperes felülvizsgálati kérelmében azt, hogy az örökhagyó és az alperes az ingatlant illetően tulajdonszerzési jogáról lemondott. Az iratok tartalma alapján az állapítható meg, hogy a „lemondás” csak a vételi jog gyakorlásáról való lemondására vonatkozott. A végrendelet tétele utáni körülményeknek pedig még bizonyítottságuk esetén sincs ügydöntő jelentőségük.

Mindezeket összefoglalva a felperes az ügy érdemi elbírálására is lényeges kihatással lévő eljárási szabálysértésre okkal nem hivatkozhat, a jogerős ítéleti döntés a felülvizsgálati kérelemben megjelölt anyagi jogszabályokat nem sérti.

A kifejtettek alapján a Legfelsőbb Bíróság a Pp. 275. § (3) bekezdése alapján a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.

A Pp. 270. § (1) bekezdése szerint alkalmazott Pp. 78. § (1) bekezdés alapján kötelezte a felperest az alperes felülvizsgálati eljárási költsége megfizetésére és a 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. § (1) bekezdése és 14. §-a alapján megállapította, hogy a felperes költségmentessége folytán le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket az állam viseli.

A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 274. § (1) bekezdése alapján tárgyaláson kívül bírálta el. Az ítélet ellen a Pp. 271. § (1) bekezdés e) pontja alapján felülvizsgálatnak nincs helye.

Budapest, 2009. június 17.

*Dr. Orosz Árpád sk. a tanács elnöke, Dr. Szabó Julia sk. előadó
bíró, Dr. Csentericsné Dr. Ágh Bíró Ágnes sk. bíró*

K.Gyné

A kiadmány hiteléül:

bírósági tisztviselő